

УДК 791.12(477)“1920/1930”

ДО ПИТАННЯ ПРО УКРАЇНІЗАЦІЮ ВІТЧИЗНЯНОЇ КІНОГАЛУЗИ (1920 – початок 1930-х років)

Роман Росляк

У статті розглянуто передумови запровадження й перебіг політики українізації у вітчизняному кінематографі в 1920-х роках, фактори, що зумовили її згортання на початку 1930-х.

Ключові слова: українізація, кінематограф, ВУФКУ.

В статье рассматриваются предпосылки внедрения и реализации политики украинизации в отечественном кинематографе в 1920-х годах, факторы, обусловившие её сворачивание в начале 1930-х.

Ключевые слова: украинизация, кинематограф, ВУФКУ.

The author examines the preconditions for the introduction of Ukrainianization, its development in the national cinema in the 1920s and factors that led to the collapse of this policy in the early 1930s.

Keywords: ukrainization, cinema, VUFKU.

Найбільш успішним періодом розвитку для українського кінематографа стали двадцять роки минулого століття. Ідеться не лише про жанрово-тематичне розмаїття, якісне та кількісне зростання кінопродукції, але й прихід до кіно визнаних світом майстрів, серед яких першість, безсумнівно, належить Олександрові Довженкові.

Такий злет національного кіномистецтва, природно, був неможливий без запровадження НЕПу, наслідком чого стали певні економічні свободи. Іншими вагомими аспектами стали національно-культурна автономія, а також державна політика українізації, що гармонійно з нею впливала.

Актуальність вивчення українізаційних процесів у кінематографі є очевидною не лише з суто теоретичних міркувань (заповнення маловідомих сторінок історії українського кіно), але й практичних. Адже дослідження минулого досвіду (незалежно від того – позитивного чи негативного) має прислужитися на сучасному етапі. На проблемах українського кіно наголошує Л. Брюховецька. Свого часу вона була членом художньої ради об'єднання «Дебют», а відтак часто мала справу зі сценаріями дебютантів; лише кілька з них були написані українською, переважно ж – російською, у тому числі за творами визначних письменників: А. Платонова, І. Буніна, О. Блока та ін. «Прекрасні імена, – зауважує Л. Брюховецька, – і тому начебто незручно нагадувати про пріоритет української мови і

культури, аби не виглядати національно обмеженим й не завдати прикrostі представникам національних меншин, які живуть в Україні. Але зі згаданої диспропорції в сценаріях було добре видно, що російськомовні в кіно ніяк не меншини, а переважна більшість. І що триває дискримінація культури корінної» [1, с. 27].

Попри те, що ці слова були сказані понад десять років тому, в українському кіно з того часу мало що змінилося...

Вивчення українізаційних процесів за радянської доби було заборонене, унаслідок чого їхнє дослідження розпочалося лише наприкінці 80-х років ХХ ст. Особливо активізувався цей процес на початку 1990-х – після проголошення Україною незалежності. Що стосується робіт, пов'язаних із впливом політики українізації на мистецтво кіно, то активне звернення до означеної проблематики розпочалося років з десять тому. Серед дослідників – А. Пижик [6], В. Ткаченко [13], І. Фокін [15], Р. Росляк [11; 12]. Незважаючи на проведення вищезазваних наукових розвідок, зазначена проблема ще не була достатньо висвітлена; а це своєю чергою також переконує в необхідності проведення такого дослідження.

Виходячи з вищесказаного, метою роботи визначаємо з'ясування передумов запровадження й перебігу політики українізації в кінематографі, виявлення факторів, що зумовили її згортання на початку 1930-х років.

РОМАН РОСЛЯК. ДО ПИТАННЯ ПРО УКРАЇНІЗАЦІЮ ВІТЧИЗНЯНОЇ КІНОГАЛУЗІ...

Державна політика коренізації (на теренах УСРР отримала назву українізації) фактично була санкціонована в квітні 1923 року XII з'їздом РКП(б). У його резолюції з національного питання недвозначно вказувалося на те, що ще зовсім не вдалося позбутися пережитків російського великодержавного шовінізму, які виявляються в чванливо-зневажливному й бездушно-бюрократичному ставленні російських радянських чиновників до потреб національних республік. З'їзд оцінив розмови про переваги російської культури, про неминучість її перемоги над культурами інших народів як спробу встановити панування російської нації над іншими, рішуче засудивши їх. А боротьбу з пережитками російського шовінізму було визнано першочерговим завданням партії більшовиків [2, с. 693–694]. Окрім того, з'їзд рекомендував формувати державні органи національних республік переважно з представників місцевого населення, які знають мову, звичаї, менталітет відповідних народів; видати спеціальні закони, що забезпечували б уживання рідної мови в усіх державних установах [2, с. 696].

27 липня 1923 року Раднарком УСРР ухвалив декрет «Про заходи в справі українізації шкільно-виховних і культурно-освітніх установ». Документ мав на меті «завершити ухвалені радянською владою заходи» щодо забезпечення українському народові виховання й навчання його рідною мовою, а також найширший розвиток національно-культурних форм його життя – мови, літератури й мистецтва, як могутніх чинників долучення широких верств населення до світової культури [8]. Таким чином, культурно-освітня галузь стала одним із важливих об'єктів українізації.

Питання українізації стало предметом розгляду і в українському кіновідомстві. Наприклад, «Бюлетень ВУФКУ» від 8 серпня 1923 року інформував про заплановане виготовлення титрів українською мовою для закордонних фільмів про сільське господарство, деяких наукових, частини агітаційних і науково-виробничих картин. В ігровій кінематографії титрувати українською мовою передбачалося стрічку «Остап Бандура» [18, арк. 19-зв.].

Трохи більше, ніж за рік, голова Всеукраїнського фотокіноуправління (ВУФКУ) З. Хелмно доповідав про проведення українізації: ВУФКУ дало завдання літературним групам підготувати 31 історичний і побутовий сценарій з українського життя (отримали 15 сценаріїв); усі написи у фільмах для внутрішнього ринку виготовляються винятково українською мовою; випущено два фільми з української тематики – «Потік» та «Остап Бандура», а невдовзі планується випустити картини «Лісовий звір», «Вендетта», «Україзія» і періодичний кіножурнал «Маховик»; поступово здійснюється переведення на українську мову діловодства управлінського апарату, а друковані (типографські) роботи виконуються лише українською мовою [20, с. 252].

Українізацію було сприйнято неоднозначно, на її інтенсивності неминуче позначалися географічні чинники. Так, процес українізації гальмувався зосередженням кіновиробництва в районах з обмеженим впливом української культури: на Одеській і Ялтинській кінофабриках (лише наприкінці 1920-х років розпочала роботу Київська кінофабрика), а також на початках незначним прошарком україномовних працівників. Та й управлінський апарат лише наприкінці 1926 року переїхав із Харкова до Києва.

Негативно зустріли українізацію й окремі представники російськомовного населення (незалежно від національної приналежності). Так, у лютому 1925 року директор Ялтинської кінофабрики ВУФКУ С. Орелович висловлював незадоволення тим фактом, що всі форми звітності надруковані українською мовою, вимагаючи друкувати їх лише російською [19, арк. 86]. Однак, через кілька років українською мовою вийшла у світ його книга «Нотатки фільмаря» [5].

Іноді доходило до відвертого українофобства, що, зрозуміло, викликало негативну реакцію з боку українців. Доволі гострий конфлікт між українськими та російськомовними кінопрацівниками розгорівся в 1927 році на Одеській кінофабриці. Значною мірою він був спровокований, м'яко кажучи, зневажливим ставленням до української культури з боку деяких російськомовних працівників кінофабрики.

АРХИВИ

Це стосується, наприклад, М. Охлопкова, якого керівництво ВУФКУ запросило до Одеси в якості кінорежисера. Як відзначав у доповідній записці на ім'я секретаря Одеського окружного комітету КП(б)У начальник Одеського окружного відділу ДПУ І. Леплевський, «негативне ставлення режисера Охлопкова до всього українського, до якого він ставиться з усмішкою, також викликає незадоволення значної частини робітників-українців» [16, арк. 45].

Дров до багаття підкинув й інцидент, що стався між режисером Ф. Лопатинським і редактором К. Фельдманом. Ф. Лопатинський розмовляв із К. Фельдманом українською, але був перерваний вигуком у різкому тоні: «Говорите со мной, пожалуйста, по-русски». Присутній при цій розмові редактор Д. Бузько намагався пояснити, що Ф. Лопатинський народився в Галичині, і йому дуже важко розмовляти російською. На що отримав відповідь: «Знаем вас, все вы такие». Про цей конфлікт К. Фельдман розповів редактору журналу «Шквал» С. Радзинському так: «Я себя сумею поставить надлежащим образом на украинской фабрике. Вот вчера пришел ко мне режиссер Лопатинский с докладом, и я его сразу обрезал, затребовал, чтобы он разговаривал со мной по-русски» [16, арк. 45–46].

Конфлікт вийшов далеко за межі Одеської кінофабрики, питання про поведінку К. Фельдмана було винесене на розгляд правління ВУФКУ 14 листопада 1927 року, участь у якому взяв навіть нарком освіти М. Скрипник. Визнавши, що призначення К. Фельдмана редактором, який «повинен керувати українськими режисерами й утворенням українських фільмів», було помилковим, учасники засідання вирішили до кримінальної відповідальності його все ж не притягувати [17, арк. 22-зв.]. Можливо, на це рішення вплинув і той факт, що К. Фельдман видавав себе за учасника повстання на броненосці «Потьомкін», хоча ніякого документа, що підтверджував би сказане, не надав.

Вороже ставлення до української мови було непоодиноким і характерним не лише для кінематографа. Причини цього вітчизняні історики вбачають у тому (і з ними важ-

ко не погодитися), що в партійно-державному апараті переважали сили, які гальмували процес національного відродження.

Помітні зрушення в справі українізації стали відбуватися лише після того, як 30 квітня 1925 року ВУЦВК і РНК УСРР ухвалили постанову «Про заходи термінового проведення повної українізації радянського апарату». Відзначаючи деякі досягнення з виконання постанови ВУЦВК і РНК УСРР «Про заходи забезпечення рівноправності мов і допомогу розвитку української мови» від 1 серпня 1923 року в частині українізації радянського апарату, їх визнали недостатніми. Три головні фактори гальмували процес українізації: не вдалося позбутися панування «російської буржуазної і дрібнобуржуазної культури», бракувало коштів і педагогів, недостатнім було залучення до радянського апарату українського елементу [9, с. 379–380].

Для подолання недоліків ВУЦВК і РНК зобов'язали всі державні установи й державні торговельно-промислові підприємства, що не перейшли ще на українське діловодство, зробити це до 1 січня 1926 року (терміни завершення українізації державного апарату, однак, постійно переносилися: на 1 січня 1927 року, потім на 1 червня 1929 року [14, с. 83]). Листування згаданих установ і підприємств на території УСРР мало здійснюватися українською мовою, поза межами України – російською або мовою республіки, з якою ведеться листування. У документі була пролонгована заборона приймати на держслужбу осіб, які не володіють українською мовою (за окремими винятками). Працівники, які впродовж минулого періоду не спромоглися вивчити українську мову, за рішенням адміністрації могли бути звільненими без вихідної допомоги. Відповідальність за виконання цього розпорядження покладалася на керівників відповідних установ і організацій [9, с. 381–385].

Українізація була важливою складовою реалізації державної політики в кінематографії. Основні її напрями були викладені 1925 року в першому номері журналу «Кіно». Українізаційний процес повинен був охопити такі сфери:

РОМАН РОСЛЯК. ДО ПИТАННЯ ПРО УКРАЇНІЗАЦІЮ ВІТЧИЗНЯНОЇ КІНОГАЛУЗІ...

«а) українізація написів: коротких, зрозумілих, без “заковиків”;

б) українізація змісту (багатюща революційна історія України, побут її робітників та селян);

в) українізація режисури, сценаристів (вивчення українського оточення, побуту й т. і.)» [4, с. 2].

Відносно незначні труднощі виникли з титруванням фільмів українською мовою. Загалом проблема зводилася до наявності фахівця, який зміг би грамотно оформити написи. Набагато складнішими були питання кадрові й тематичного наповнення.

Хоча в 1920-х роках в український кінематограф прийшли такі митці, як О. Довженко, І. Кавалерідзе, Д. Демущий, А. Бучма та інші, цього було замало. Гостро бракувало фахівців, спроможних написати відповідного рівня сценарій. Дійшло до того, що в 1927 році республіканський Наркомат освіти звернувся до українського вищого політичного керівництва з проханням посилити кіно професійними літераторами [10, с. 2].

Відтак процес українізації кіномистецтва не випадково пов'язують із масовим приходом українських письменників – в якості сценаристів, редакторів, журналістів. У 1920-х роках питома частка українських письменників-сценаристів сягала 80 % [3]. Цей відносно незначний проміжок часу став періодом найбільшого злету вітчизняного кіно. Назвемо лише деяких письменників, які зробили значний внесок у розвиток національного кіномистецтва. Микола Бажан був редактором ВУФКУ, автором сценаріїв фільмів «Алім» (1926), «Микола Джержя» (1927), «Пригоди Полтинника» (1929), «Право на жінку» (1930, у співавт.) та інших; кількох книг про кіномистецтво та численних публікацій у пресі, редагував журнал «Кіно». Михайль Семенко впродовж 1924–1925 років обіймав посаду редактора Одеської кінофабрики, згодом його змінив Юрій Яновський. Майк Йогансен працював редактором з української мови; був спів-автором сценарію «Звенигора», за яким О. Довженко зняв свій визначний твір.

Результат не забарився: попри певні складнощі, українська тематика (історична

й сучасна) поступово стала домінуючою. Голова правління ВУФКУ О. Шуб наводив такі дані: якщо в 1926/1927 операційному році підготовлено було 40 % сценаріїв, то в тематичному плані на наступний 1927/1928 рік намічено 80 % тем з історії, сучасного життя України [3].

Українізаційні процеси набирали обер-тів. Іноді доходило до того, що керівники вітчизняного кіновідомства змушені були стримувати ініціативу своїх підлеглих. Так, у листі до Київської кінофабрики йшлося: «Ми уже неодноразово повідомляли Вас, що виготовляючи нові фільми, слід одно-часно робити й один примірник з російськи-ми написами. Проте останніми часами Ви навіть зовсім припинили виготовляти ро-сійські примірники, наслідком чого ми ма-ємо чималу кількість картин, що не були в Москві. Отже, востаннє пропонуємо Вам суворо додержуватися наших попередніх розпоряджень щодо виготовлення росій-ських примірників <...>» [21, с. 589].

Процеси українізації охоплювали не ли-ше УСРР, а й інші радянські республіки, де компактно проживало українське населен-ня. Тут функціонували українські школи, видавалися українські журнали та газети. Тож, цілком природно, що на цих територі-ях демонструвалися не просто українські фільми, а фільми з українськими титрами.

Ініціаторами забезпечення українськи-ми фільмами іноді виступали союзні кіно-організації. Наприклад, 3 серпня 1930 року експлуатаційний відділ Державного все-союзного кінофотооб'єднання «Союзкі-но» надіслав ВУФКУ лист такого змісту: «Эксплуатационный отдел “Союзкино” про-сит в кратчайший срок изготовить по одно-му комплекту украинских надписей к кино-фильмам: “Пять невест”, “Контакт”, “Ветер с порогов”, каковые переправить в наше краевое отделение г. Ростова. При сдаче копий кинофильма “Ледокол Литке” просим сдать две копии с украинскими надписями для Ростова и Воронежа» [22, с. 399].

Аналогічний лист було надіслано 4 жовтня 1930 року: «Ввиду того, что в Центральной черноземной области име-ется украинизированное население, эксплуатационный отдел “Союзкино” про-

АРХИВИ

сит Вас по одному екземпляру культурфильм (украинских) высылать с украинскими надписями по адресу: ЦЧО, г. Воронеж, "Союзкино"» [22, с. 334].

А ось лист з Північного Кавказу: «У нас в [Северно-Кавказском. – Р. Р.] крае чрезвычайно большой спрос на фильмы с украинскими надписями вследствие украинизации некоторых районов. <...> Не найдет ли возможным эксплуатационный отдел снабдить нас некоторым фондом фильмов с украинскими надписями <...>» [22, с. 336].

Безперечно, запідозрити ці організації в любові до українства аж ніяк не можна було. Просто їх керівники змушені були виконувати відповідні рішення партії. Коли ж політичні вітри почали дути в протилежний бік, розпочалося комплексне згортання українізаційних процесів (хоча жодного офіційного документа з цього приводу не було ухвалено).

«Результати» не забарилися. Так, 11 квітня 1932 року секретар ЦК КП(б)У С. Косіор у листі до ЦК ВКП(б) писав про негативні наслідки діяльності «Союзкіно» для вітчизняної кінематографії. У ньому він, зокрема, наголошував на тому, що союзне кінокерівництво ухиляється від випуску фільмів українською мовою [23, с. 2].

Керівники «Союзкіно», не наважуючись заборонити функціонування української мови в кінематографі директивним порядком, обрали більш підступний шлях. А саме: титровані або озвучені українською мовою фільми вітчизняного виробництва виходили на екрани з великим запізненням – через кілька місяців після російськомовних версій. Це, безперечно, негативно позначалося на прибутках від їх прокату, спричиняло, зрештою, скорочення кількості україномовних копій. І головне, для цього були свої «вагомні аргументи»: фільми українською мовою не користуються популярністю!

Збільшення кількості фільмів, демонстрація яких супроводжувалася неукраїнськими титрами (плакати та оголошення були написані здебільшого українською мовою, але дуже безграмотно, що перекручувало зміст тексту), підтвердила й перевірка кінотеатрів, здійснена представниками республіканського Наркомосу. За

результатами перевірки заступник наркома освіти УСРР О. Карпеко 4 грудня 1933 року видав постанову «Про демонстрування фільмів українською мовою». Відповідно до цієї постанови всі кінотеатри (окрім закладів національних меншин) зобов'язали демонструвати фільми тільки з українським текстом (звукові, якщо вони неукраїнського виробництва, дозволялося демонструвати іншими мовами). Гасла та плакати також повинні були писатися українською мовою та пройти попередню редакцію в комісії або в інспектора з українізації [7, с. 4]. Постанова не мала реальної сили: якщо з оголошеннями кінотеатри ще якось могли впоратися, то з титруванням українською мовою – аж ніяк, адже це здійснювали зовсім інші кіноорганізації.

Отже, українізація вітчизняного кінематографа була дзеркальним відображенням процесів, що відбувалися в державі загалом, і дала неоднозначні результати. Найбільш активно українізаційний процес проходив у другій половині 1920-х років. У результаті кіномистецтво набуло яскраво виражених національних рис: провідними темами стали українські, водночас, кіномистецтво не замкнулося на суто національному матеріалі: чимала увага приділялася іншим національностям; виготовлення титрів до фільмів здійснювалося українською мовою; кінематографія поповнилася новими національними кадрами, насамперед, сценаристами (основну масу яких склали українські письменники) та режисерами (такими, як О. Довженко, І. Кавалерідзе та іншими); відбувся перехід на українську мову в діловодстві та вивчення її адміністративними й творчими працівниками. Необхідно визнати, що згадані здобутки стали можливими головним чином завдяки адміністративним зусиллям вищих органів влади республіки. Тому при зміні політичної ситуації, з початком процесів централізації та уніфікації в союзному масштабі згортання українізаційних процесів у кінематографії стало неминучим, до того ж відбувалося значно швидшими темпами, ніж в інших видах мистецтва.

Стаття, безперечно, не претендує на вичерпність. Вона лише побіжно окрес-

РОМАН РОСЛЯК. ДО ПИТАННЯ ПРО УКРАЇНІЗАЦІЮ ВІТЧИЗНЯНОЇ КІНОГАЛУЗІ...

лює основні напрями досліджень. Відтак подальші наукові пошуки можуть здійснюватися шляхом поглибленого вивчення поставлених у статті проблем.

Джерела та література

1. Брюховецька Л. І. Приховані фільми: Українське кіно 1990-х / Лариса Брюховецька. – К. : АртЕк, 2003. – 384 с.
2. Двенадцатый съезд РКП(б). Стенографический отчет. – М. : Политиздат, 1968. – 904 с.
3. Лапшин Ю. Київська кіноконференція / Ю. Лапшин // Кіно. – 1927. – № 23/24 [груд.]. – С. 11.
4. Озерський Ю. Кінополітика на Україні / Ю. Озерський // Кіно. – 1925. – № 1 [листоп.]. – С. 1–2.
5. Орелович С. Л. Нотатки фільмаря / С. Орелович. – К. : Укртеакіновидав, 1930. – 71 с.
6. Пижик А. Розвиток вітчизняного кінематографа в контексті здійснення більшовицької політики українізації / Андрій Пижик // Історичний журнал. – К., 2003. – С. 26–33.
7. Про демонстрування фільмів укр[аїнською] мовою : Постанова заступника наркома освіти від 4 грудня 1932 р. // Бюлетень Народного комісаріату освіти. – 1932. – № 58 [12 груд.]. – С. 3–4.
8. Про заходи в справі українізації шкільно-виховних і культурно-освітніх установ : Декрет Ради Народних Комісарів УСРР від 27 липня 1923 р. // Збірник узаконень та розпоряджень Робітничо-селянського уряду України. – Х., 1923. – Відділ 1. – Ч. 29 [16 верес.]. – Арт. 430.
9. Про заходи термінового проведення повної українізації радянського апарату : Постанова ВУЦВК і РНК УСРР від 30 квітня 1925 р. // Збірник узаконень і розпоряджень Робітничо-селянського уряду України. – 1925. – Відділ 1. – Ч. 26 [6 черв.]. – С. 379–385.
10. Резолюція Колегії НКО по доповіді ВУФКУ про господарчий і фінансовий план на 1926–1927 р. // Бюлетень Наркомосвіти. – 1927. – № 43 [1–5 листоп.]. – С. 1–4.

11. Росляк Р. Вплив українізаційних процесів на кадрову політику в українському кінематографі (1920-і – початок 1930-х рр.) / Роман Росляк // Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. – К., 2013. – Вип. 13. – С. 109–119.

12. Росляк Р. Микола Бажан: «Українська кіношкола є українською лише територіально» / Роман Росляк // Мистецькі обрії 2001–2002 : альманах : Науково-теоретичні праці та публіцистика / Академія мистецтв України / гол. наук. ред. І. Д. Безгін. – К. : КНВМП «СИМВОЛ-Т», 2003. – [Вип. 4/5]. – С. 367–372.

13. Ткаченко В. Українська кінематографія в контексті політики «українізації» (20-ті рр. ХХ ст.) / Вікторія Ткаченко // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство : міжвід. зб. наук. праць / Держкомархів України. УНДІАСД ; НАН України. Ін-т історії України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського ; НБУВ ; Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; редкол.: Г. В. Боряк (голова) та ін. – К., 2007. – Вип. 9. – С. 209–221.

14. «Українізація» 1920–30-х років: передумови, здобутки, уроки / відп. ред. В. А. Смолій ; авт. кол. : В. М. Даниленко (кер. авт. кол.), Я. В. Верменич (заст. кер. авт. кол.), П. М. Бондарчук, Л. В. Гриневич, О. О. Ковальчук, В. В. Масненко, В. М. Чумак. НАН України. Інститут історії України. – К. : Інститут історії України, 2003. – 392 с.

15. Фокін І. Українізаційні процеси в вищій освіті 20-х років ХХ століття за матеріалами Одеського державного технікуму кінематографії / І. О. Фокін // Одиссо : актуальні проблеми історії, археології та етнології. – Одеса, 2009. – С. 143–148.

16. Держархів Одеської області, ф. 7, оп. 1, спр. 1037.

17. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України), ф. 166, оп. 7, спр. 251.

18. ЦДАВО України, ф. 539, оп. 1, спр. 1331.

19. ЦДАВО України, ф. 1238, оп. 1, спр. 1.

20. ЦДАВО України, ф. 1238, оп. 1, спр. 18.

21. ЦДАВО України, ф. 1238, оп. 1, спр. 173.

22. ЦДАВО України, ф. 1238, оп. 1, спр. 200.

23. Центральний державний архів громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 20, спр. 5306.

SUMMARY

The twenties of the last century became the most successful period for the development of Ukrainian cinema. The genre and thematic expansion of film production took place in these years, as well as qualitative and quantitative growth of films. Recognized masters entered the sphere of the national cinema, with Alexander Dovzhenko as the most prominent example.

This rise of national cinematography was caused by the New Economic Policy, national and cultural autonomy and the state policy of Ukrainianization, which naturally stemmed from the latter.

APXIBH

The study of Ukrainization processes were strictly prohibited during Soviet times. Their analysis began only in the late 1980s.

The state policy of indigenization (which was named *Ukrainianization* on the territory of the USSR) was sanctioned in April 1923 at the XII Congress of the RCP (B). Ukrainianization was met with different reactions, its intensity was affected by geographic factors. Also, some members of the Russian-speaking population reacted negatively to Ukrainianization. Sometimes these reactions were openly Ukrainophobic. Hostility to Ukrainian language was not unusual and not limited to the sphere of cinema. Ukrainian historians among the reasons for such situation noted the fact that the party-state apparatus was dominated by the forces that hindered the process of national revival. Significant progress towards Ukrainianization began to occur only after April 30, 1925, when Central Executive Committee and Sovnarkom of the USSR adopted a resolution *On measures of immediate complete Ukrainianization of the Soviet apparatus*.

Ukrainianization was an important element of government policy in cinema industry. Its main directions were set out in 1925 in the first issue of the *Kino* journal. Ukrainianization was to cover the following areas: Ukrainianization of the content, Ukrainianization of directors and screenwriters. Creating the credits in Ukrainian was the least difficult task. The issues connected with personnel and thematic content presented more difficulties.

The Ukrainianization cinematography is not accidentally associated with the Ukrainian writers massively joining the cinema sphere. They became screenwriters, editors, critics, journalists. The results came quite fast: despite some difficulties, Ukrainian themes (historical and contemporary) gradually became dominant.

The Ukrainianization processes took place not only in the USSR, but also in other Soviet republics with dense Ukrainian population. Ukrainian schools functioned there, as well as Ukrainian magazines and newspapers were published. Ukrainian films were also provided for these areas.

Ukrainianization of the cinema was a mirror image of the processes taking place in the country. It produced mixed results. Most actively the process of Ukrainization took place in the second half of the 1920s. As a result, cinema acquired distinct national features. However, these achievements were made possible by the efforts of the party administrative bodies. Therefore, with the change of the political situation the suspension of Ukrainianization in cinema became inevitable.

Keywords: ukrainization, cinema, VUFKU.